

Grote grazers en de Oostvaardersplassen

- Tijdens strenge winters kan het welzijn van de grote grazers in de Oostvaardersplassen ernstig geschaad worden door gebrek aan voedsel en schuilmogelijkheden. De KNMvD is van mening dat het lijden van deze dieren moet worden voorkomen.
- Door de grote hoeveelheid grote grazers in de Oostvaarderplassen is er daarnaast ook een sterke teruggang van de biodiversiteit opgetreden. De KNMvD vindt het belangrijk dat de hoeveelheid dieren in het gebied structureel wordt ingeperkt om, naast het waarborgen van dierenwelzijn, ook de biodiversiteit in het natuurgebied te laten herstellen.

Aanleiding

De Oostvaardersplassen is een natuurgebied waar heckrunderen, konikpaarden en edelherten een groot deel van het jaar een goed bestaan hebben omdat aan veel van hun natuurlijke behoeften wordt voldaan. Aan het einde van de winterperiode kan de draagkracht van het gebied, voor de aanwezige grote grazers, echter overschreden worden. Er is dan te weinig voedsel voor de hele populatie waardoor veel dieren ernstig verzwakken en onnodig lijden. Door middel van vroegreactief afschot tracht Staatsbosbeheer onnodig en vermijdbaar lijden te voorkomen. Dat betekent dat jaarlijkse grote aantallen, vaak jonge, verzwakte dieren worden afgeschoten. Dit lukt niet in alle gevallen, waardoor sommige dieren alsnog van de honger sterven. Deze situatie zorgt voor veel verontwaardiging en discussie in de samenleving. Daarnaast heeft de grote hoeveelheid grote grazers in de Oostvaarderplassen ook een sterke teruggang van de biodiversiteit in het gebied teweeggebracht. Provinciale Staten en Staatsbosbeheer willen de problematiek aanpakken door de hoeveelheid grote grazers te gaan inperken tot een totaal van 1100 dieren. Deze groep dieren zou gaan bestaan uit 500 edelherten en 600 konikpaarden en heckrunderen.

Standpunt KNMvD

De KNMvD is van mening dat de samenleving een morele verantwoordelijkheid heeft voor het welzijn van dieren, ook als die worden gebruikt bij een door de mens gewenste ontwikkeling van een ecosysteem. Dit geldt in dit geval voor de heckrunderen, konikpaarden en edelherten die zijn uitgezet in de Oostvaardersplassen. Het welzijn van de grote grazers kan worden gedefinieerd als de kwaliteit van leven zoals de dieren dat, over een langere periode, zelf ervaren. Daarbij is het belangrijk dat een dier zich voldoende kan aanpassen aan de omstandigheden. Vanwege de inrichting en de afrastering van het gebied is dit in de Oostvaardersplassen niet mogelijk. De KNMvD is daarom van mening dat het lijden van deze grote grazers zo veel mogelijk moet worden voorkomen. De doelstellingen van de Oostvaardersplassen wegen namelijk niet op tegen het onnodig lijden van individuele dieren door verhongering. Daarnaast is er onvoldoende stilgestaan bij de keuze van de geïntroduceerde diersoorten en is er te weinig rekening gehouden met de gevolgen van dit natuurbeheer voor het welzijn en de gezondheid van de grote grazers. De KNMvD is voorstander van het besluit om de hoeveelheid grote grazers in de Oostvaardersplassen structureel in te perken, om op deze manier zowel het dierenwelzijn als de biodiversiteit te bevorderen.

Overwegingen

Managementplan Staatsbosbeheer voor de Oostvaardersplassen

Om de natuur in de Oostvaardersplassen te bevorderen moet er jaarlijks meer groei zijn van flora dan dat er door grazen uit het gebied verdwijnt. In het verleden is gezien dat bij een aantal grote grazers dat tussen de 1100 en 1500 dieren ligt, er een omslag optreedt waardoor er meer natuur verdwijnt uit het gebied, dan dat er jaarlijks bijkomt. Door het aantal dieren tot 1100 te beperken, kan een stabiel niveau worden bereikt. Het gewenste aantal dieren wordt bereikt door proactief afschot van de heckrunderen en de edelherten. De edelherten zullen deels worden gebruikt voor humane consumptie en deels als voedsel voor de andere dieren in het gebied. De afgeschoten heckrunderen gaan naar de destructie omdat het vlees van de heckrunderen (vooralsnog) niet geconsumeerd mag worden. Ter inperking van de hoeveelheid konikpaarden wordt jaarlijks een deel van de dieren gevangen en naar een ander natuurgebied verplaatst. Indien dit niet mogelijk is worden deze dieren worden geslacht voor de humane consumptie. Andere mogelijkheden voor het beheersen van de dieraantallen, zoals anticonceptie, zijn wellicht een beter alternatief maar tot nu toe vanwege kostenoverwegingen en praktische bezwaren niet haalbaar gebleken.

Dierenwelzijn

In de Oostvaardersplassen is een redelijk robuuste populatie grote grazers ontstaan, waarbij het welzijn van de dieren over het algemeen goed is. De dieren leven in sociale groepen en kunnen hun natuurlijk gedrag vertonen. Een groot deel van het jaar is er voldoende voedsel en verkeren de dieren in goede conditie. De winterperiode vormt hierop een uitzondering. Tijdens strenge winters kan het welzijn van dieren in de Oostvaardersplassen ernstig geschaad worden door voedselgebrek en het ontbreken van schuilmogelijkheden. Door de hoeveelheid dieren in het gebied te beperken, blijft er meer voedsel aanwezig in het gebied voor de resterende dieren. Ter controle van de conditie van de dieren maken boswachters regelmatig samen met een dierenarts een ronde door het natuurgebied. Indien de conditie van de dieren sterk verslechterd (een gemiddelde Body Condition Score van 2 of lager) kunnen de dieren worden bijgevoerd. Daarnaast kan worden gekozen voor afschot indien de gezondheid of te welzijn van een dier naar verwachting niet meer hersteld.

Biodiversiteit

De doelstelling van de Oostvaardersplassen is de ontwikkeling van een samenhangend moerasesysteem waarin spontane natuurlijke processen zich zoveel mogelijk ongestoord kunnen afspelen. De grote grazers zijn in het gebied geïntroduceerd om door middel van begrazing een bij dit doel passende en gevarieerde vegetatie te realiseren, om op deze manier de biodiversiteit te bevorderen. De hoeveelheid grote grazers is echter te snel toegenomen, waardoor riet, struiken, bomen en vogels uit het gebied zijn verdwenen. Om deze reden is het belangrijk dat de hoeveelheid dieren in het gebied structureel wordt ingeperkt. Daarnaast zullen de omstandigheden in het gebied moeten worden aangepast, zodat de biodiversiteit vergroot wordt (bv. het herstellen van het waterriet, voor de watervogels). Ook het laten liggen van kadavers op het terrein heeft een positief effect op de biodiversiteit. Zo dienen kadavers als voedselbron voor predatoren en insecten. Bovendien draagt het bij aan natuurlijke processen, zoals nutriëntenstromen. Verhogen van de biodiversiteit, bijvoorbeeld door het aanleggen van een structureel rijk landschap, heeft op zijn plaats weer een positief effect op het welzijn van de dieren in het gebied. Een structureel rijk landschap zorgt bijvoorbeeld voor beschutting voor de grote grazers.